

КОНСТИТУЦІЙНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ УКРАЇНИ

Філіпенко Тетяна Вячеславівна

доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри

менеджменту ЗЕД,

Донецький державний університет управління,

Банченко Володимир Андрійович

викладач - методист, Донецький юридичний інститут

Великі розміри внутрішнього і зовнішнього боргу, а також зростання витрат по його обслуговуванню посилює актуальність як самої проблеми державного боргу, так і пошуку шляхів вдосконалення механізмів його управління. В ринковій економіці України державний борг набуває характеру не лише фінансової, але і соціально-політичної проблеми, яка прямо пов'язана з проблемою національної безпеки країни. Так, Закон України «Про основи національної безпеки України» серед основних реальних і потенційних загроз національній безпеці України визначає велику боргову залежність держави, критичні обсяги державних зовнішнього і внутрішнього боргів [1].

Державний борг уявляє собою загальну суму боргових зобов'язань держави з повернення отриманих та непогашених кредитів (позик) станом на звітну дату, що виникають внаслідок державного запозичення. Важливе значення в ефективності та дієвості системи управління державним боргом займає забезпечення правової бази для здійснення та обслуговування внутрішніх і зовнішніх запозичень.

До групи нормативно-правових актів, які визначають загальні тенденції формування державної заборгованості, її критичні розміри відповідно до економічного розвитку країни відноситься Конституція України, що визначає правові основи функціонування органів законодавчої влади, місце, роль і права виконавчих органів щодо формування та використання фінансових ресурсів, можливості залучення ними додаткових коштів із внутрішніх і зовнішніх джерел для фінансування загальнодержавних програм розвитку економіки та суспільства. Тому основою управління державним боргом є стаття 95 Конституції України, яка визначає прагнення держави до збалансованого бюджету та стаття 92, у якій чітко зазначено, що порядок утворення і

погашення державного внутрішнього та зовнішнього боргу має встановлюватися лише законами України [2].

Згідно з Конституцією Верховна Рада України є єдиним органом законодавчої влади в Україні й уповноважена затверджувати державний бюджет України та вносити зміни до нього в частині зовнішнього та внутрішнього боргу. Верховна Рада України приймає рішення про надання Україною позики та економічної допомоги іноземним державам та міжнародним організаціям, а також про одержання Україною від іноземних держав, банків і міжнародних фінансових організацій позик, не передбачених Державним бюджетом України, здійснення контролю за їх використанням.

Конституцією визначено, що управління державним боргом здійснюється при тісній взаємодії і співпраці різних міністерств та відомств, які несуть відповідальність за розробку та реалізацію ефективної боргової стратегії держави. В управлінні державним боргом України беруть участь: Кабінет Міністрів, Міністерство фінансів, Національний банк, Державне казначейство України.

Відповідно до статті 2 Бюджетного кодексу України, управління державним боргом це сукупність дій, пов'язаних із здійсненням запозичень, обслуговуванням і погашенням державного боргу, інших правочинів з державним боргом, що спрямовані на досягнення збалансованості бюджету та оптимізацію боргового навантаження. Крім того, стаття 18 Бюджетного кодексу визначає, що загальний обсяг державного боргу та гарантованого державою боргу на кінець бюджетного періоду не може перевищувати 60 відсотків річного номінального обсягу валового внутрішнього продукту України. У разі перевищення цієї граничної величини Кабінет Міністрів України зобов'язаний вжити заходів для приведення загального обсягу боргів у відповідність із зазначеним положенням [3].

Значне зростання як внутрішнього, так і зовнішнього державного боргу України вимагає серйозної уваги до забезпечення її боргової безпеки. Слід зазначити, що поняття боргової безпеки не визначається на законодавчому рівні, а зустрічається лише у Наказі Міністерства економіки України від 2 березня 2007 р. «Про методику розрахунку рівня економічної безпеки України». Відповідно до цього наказу, боргова безпека – це такий рівень

внутрішньої та зовнішньої заборгованості з урахуванням вартості її обслуговування й ефективності використання внутрішніх і зовнішніх запозичень та оптимального співвідношення між ними, достатній для вирішення нагальних соціально-економічних потреб, що не загрожує втратою суверенітету і руйнуванням вітчизняної фінансової системи [4].

Отже, реальною потребою сьогодення є прийняття Закону України «Про державний борг та гарантований державою борг», проект якого зареєстровано Верховною Радою України 7 червня 2011 р. [5]. Цей Закон повинен закріпити поняття боргової безпеки, детально визначити види державних боргових зобов'язань, правовий режим їх обслуговування, визначити компетенцію усіх органів управління державним боргом.

Список використаних джерел

1. Про основи національної безпеки України: Закон України від 19.06.2003 № 9634-IV // Офіційний Вісник України. – 2003. – № 29. – Ст. 1433.
2. Конституція України від 28.06.1996 / Відомості Верховної Ради України 1996. – №30. – Ст. 141.
3. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 / Офіційний вісник України. – 2010. – № 59. – Ст. 2047.
4. Про методику розрахунку рівня економічної безпеки України: Наказ Міністерства економіки України від 02.03.2007 р. № 60 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://me.kmu.gov.ua>. – Назва з екрану.
5. Про державний борг та гарантований державою борг: Проект Закону України від 07.06.2011 № 8637 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://me.kmu.gov.ua>. – Назва з екрану.